

Келісілді
«Ертөстік» балабақшасы МКҚК
әдіскері
Байгонова А.Х.

Бекітемін
«Ертөстік» балабақшасы МКҚК
менгерушісі
Ержанова Т.М.
«28» / 09 / 2025ж.

**2025-2026 оқу жылына арналған вариативтік компонент
перспективалық жоспары**

**Перспективный план работы по вариативному компоненту
на 2025-2026 учебный год**

**«Әріптер әлемі»
(мектепалды тобы №1 «Нұр»)**

Көкшетау қаласы

Құрастырушылар: Бекбасарова А.Х. әдіскер «Ақмола облысы білім басқармасының Көкшетау қаласы бойынша білім бөлімінің жанындағы Көкшетау қаласының «Арман бөбекжайы»

«АБВГДейка» вариативтік бағдарламасы оқуға үйретуге, фонетикалық естуді дамытуға, сөздік екпінмен, сөйлеммен және т.б. танысуға бағытталған, бұл балаларды оқуға және сауаттылыққа оқыту саласында мектепке дайындау тұрғысынан әлеуметтік тапсырысты орындауға мүмкіндік береді. Қосымша білім беру бағдарламасының мақсаты балалардың дыбыс әріптік жүйеде бағдарлай білуін дамыту және осы негізде оқуға деген қызығушылығы мен қабілеттерің дамыту.

Енгізу ұсынылды және қаралды. Көкшетау қаласының мектепке дейінгі ұйымдар әдіскерлерінің тамыз конференциясының қалалық панельдік сессиясында 18.08.2021ж. № 1 хаттама

Түсіндірмелік жазба **«Әріптер әлемі» вариативтік компонент**

Оқуды үйрену - ең қызықты, бірақ қиын және жауапты үрдіс. Егер балалар дұрыс, еркін, мәнерлеп оқымаса, олар сауатты жазуды меңгере алмайды, есеп шығаруды үйренбейді. Балаларды оқуға үйрету - оларды мәтінмен өз бетінше жұмыс жасауға дайындау, оқуға деген сүйіспеншілікті ояту. Демек, оқу дағдыларын меңгеру балалардың жалпы дамуының құралы да, шарттарының бірі болып табылады. Оқу өте қиын, себебі оған ойлау, сойлеу, қабылдау, есте сақтау, қиял, есту және дыбыстық анализаторлар жатады.

Психологтардың пайымдауынша, балаға 7-8 жастан гөрі 5-6 жасында оқуды үйрену жеңілрек болады, мұны бес жасар баланың сөйлеуді жақсы меңгергенімен түсіндіреді, бірақ сөздер мен дыбыстар әлі де оған қызықты, ол ерікті түрде олармен тәжірибе жасайды, тұтас сөздерді оңай есте сақтайды, содан кейін олардағы әріптерді ажырата бастайды, ал ересек адам өзінің қызығушылығына оқу дағдысын меңгеруге қажетті бағыт бере алады. Ересек кезде сөздер мен дыбыстар балаға таныс нәрсеге айналады және оның тәжірибелік қызығушылығы жоғалады. Мектеп жасына дейінгі баланың интеллектуалды дамуы оның ойын әрекеті процесінде ең табысты болады

Оқуды үйрену - баланың сәтті ерте дамуының негізгі шарттарының бірі екені сөзсіз. Оқуды тиімді үйрену балалардың танымдық қабілеттерінің дамуына тікелей байланысты. 5-6 жасында балалар айналасындағы заттардың қасиеттерін талдай алады. Дәл осы жаста балалар әріптерге қызығушылық танытады, сондықтан дәл осы кезде оқуды үйретуге дайындықты бастау қажет. Мектеп жасына дейінгі балаларды оқуға үйретуге дайындық оқу дағдыларың дамытуға ықпал ететін ойындарды қамтуы керек. Олар есте сақтауды, зейінді, ойлауды және ұсақ моториканы дамытуға бағытталған. Ерте жас кезінен оқуды бастаған баланың оқымайтын құрбыларынан артықшылығы бар:

- оқу оқығанда, бүлдіршін ауызекі сөйлеуін дамытады, өйткені оқу - сөйлеудің бір түрі (жазбаша);
- жаңа сөздерді оқу мен есте сақтау арқылы баланың ойы дамиды, сөздік қоры артады;
- оқу барысы кезінде баланың дұрыс сөйлем құруы, есте сақтауына көмектеседі, ал ол байланыстырып сөйлеуді дұрыс құра бастайды;
- бір сөзді қайталап оқуда, бала оның құрылымын көзбен есте сақтайды, содан кейін бұл оған болашақта дұрыс жазуға көмектеседі;
- оқу - бұл ақпарат алудың жаңа түрі, сондықтан бүлдіршін көзін қызықтыратын ақпаратты өз бетінше біле алады.

Курстың мазмұны

Таңдалған тапсырмалар балаларды оқуға және жазуға үйретуден туындайды: дыбыс - әріп, оқу - жазу. Фонематикалық процестерді дамыту үшін дыбыстың болуын окшаулау мен анықтау қабілетін қалыптастыратын, зерттелетін дыбысы бар сөздерді құрайтын, сөздерге дыбыстық талдауды саналы түрде жүргізетін, зейінді, бақылауды белсендіретін ойындар қолданылады («Кім мұқият?», «Кім көп?», «Қонырау шалу» және т.б.). Сонымен қатар, дыбыстарды үйренуде жұмбақтарда қолданылады. Олар баланың ойлауы мен сөйлеуін белсендіреді, зейін мен есте сақтауын, қызығушылығын дамытады.

Жаңылпаштар балаларға фонематикалық естуді дамытуға, сөздегі әр дыбысты дұрыс айту қаншалықты маңызды екенін тусінуге көмектеседі. Жаңылпаштар алдымен баяу және жылдам айтылады, содан кейін ақырын және тез, сыбырлап айтылады. Жаңылпаштар, санамақтар, көңілді тақпақтарды қолдана отырып, педагог балалардың дыбыстарды дұрыс айтуын бекітеді, дикцияны өңдейді, дауыс аппаратының дамуына, сөйлеу қарқынына ықпал етеді.

Балаларға әріпті жақсы есте сақтау үшін тапсырмалар ұсынылады: неге ұқсайтынын қиялдау, оны таяқшалардан құрастыру, әріптерді қораптан табу, содан кейін тақтадағы араласқан әріптерден табу.

Балалармен жұмыстың негізгі формалары: ертегілер бойынша дыбыстар мен әріптерге саяхат ойындары; сөздік дидактикалық ойындар: «Сөздегі бірінші дыбысты тап», «Белгілі бір дыбысқа сөзді ата», «Белгілі бір дыбысқа сөзді ата» «Анам дүкенге барды», «Әріп неге ұқсайды», магниттік алфавиті бар ойындар: «Ғажайып дорба», «Қандай әріп жоғалды», «Магниттік әріптерден әріптерді құрау» және т.б.

Жылдың соңына қарай балалар 2-3 сөзден тұратын сөйлемдерді толық оқи алады. Саяхат ойындарына сөйлеу мазмұнына бай әр түрлі танымдық материалдар кіреді.

Саяхат ойындарының сценарийлері балалар өлең оқитын, сөз тіркестерін айтатын, ән айтатын, ойын ойнайтындай етіп құрастырылған. Балалар шаршамайды, өйткені белсенділік әр түрлі, жарқын бейнелер қызығушылықты оятады.

Сауат ашу баладан үлкен психикалық және физикалық жүктемені талап етеді. Сондықтан әр ұйымдастырылған оқу қызметі міндетті түрде ойынмен және дыбыстау артикуляциясынан, саусак жаттығуларынан тұратын шағын гимнастикамен біріктіріледі.

Сонымен қатар көру қабілетінің бұзылмауының, физикалық белсенділіктің алдын алуға арналған 1-2 жаттығулар енгізіледі. Жаттығу, Ұйымдастырылған оқу қызметі кезінде балалардың тез шаршамауына (1-2 рет) қатысты жүргізіледі. Осылайша, балалардың тікелей оқу қызметі кезінде қарапайым оқу дағдыларын дамытумен қатар жан-жақты даму жүреді: психикалық даму, шығармашылық және психофизикалық процестердің дамуы.

Өзектілігі

Мектепке дейінгі жас - бұл баланың сөйлеу тілінің белсенді түрде игеруі, сөйлеудің барлық жақтарының қалыптасуы мен дамуы кезеңі. Педагогикалық проблемалардың қазіргі иерархиясында баланың мектепке дайындығы мәселесі белектелген, ал олардың бірі - сөйлеу.

Мектепке сөйлеуге дайындық - бұл көптеген компоненттердің өзара байланысы деп түсініледі, олардың негізгісі дыбыстың айтылуы, фонематикалық есту, дыбыстық талдау, сөздік құрамы, грамматикалық құрылымы мен сөйлеудің бірізділігі.

Мектепке дейінгі мекеменің міндеті-балаларды бастауыш мектепте ауызша және жазбаша сөйлеуді табысты меңгеруге ықпал ететін сөйлеу қасиеттеріне тәрбиелеу.

Балалардың оқу дағдысын қалыптастыру барлық кейінгі білім берудің қажетті негізі Бірақ жыл сайын оқу бұзылыстары бар балалардың саны артып келеді. Олар дыбыстық талдау мен сөз синтезін жүзеге асыруда үлкен қиындықтарға тап болады, әріптерді нашар есте сақтайды және сөздің буындық құрылымын бұрмалайды. Бұл оқу жылдамдығының төмендеуіне және оқуды түсінудің төмендеуіне әкеледі. Жетілмеген визуалды, кеңістіктік және фонематикалық қабылдау оқу мен жазу дағдыларын дамытуды қиындатады.

Бағдарламаның мақсаты:

Оқуға үйренуге дайындалу үшін топтағы ауызша сөйлеуді меңгеру үрдісінде 5 - 6 жастағы балалардың мектепке сөйлеуге дайындығын қалыптастыру.

Міндеттері:

Сауат ашуға дайындық

- балалардың бастапқы лингвистикалық ойларын қалыптастыру, «сөз», «сөйлем» деген ұғымды, олардың қалай құрылуын, қандай бөліктерден тұратынын түсіну;
- сөздерге дыбыстық және буындық талдау жүргізе білу, екі буынды және үш буынды сөздерді буынға бөлу, буыннан сөз құрастыру.

Сөйлеудің дыбыстық мәдениетіне тәрбиелеу

Ана тілі дыбыстарының дұрыс айтылуын қалыптастыру және бекіту және оларды әріптік бейнемен байланыстыру; интонацияны, дикцияны, дауыс күшін, сөйлеу қарқының дамыту.

Сөйлеудің грамматикалық құрылымын қалыптастыру

- зат есімдерге жұрнақтар жалғап атауын қалыптастыру қабілетін дамыту, сөйлемдерді дұрыс құруға үйрету.

Қабылдау, ойлау, сөйлеу процестерін дамыту

- есту, көру және тактильді анализаторлардың жұмысын жетілдіру, кеңістікте бағдарлау.

Бағдарламаны іске асыру шарттары

Ұйымдастырылған оқу қызметін жақсы жарықтандырылған және желдетілетін бөлмеде өткізілуі керек.

Ұйымдастырылған оқу қызметі үшін балалардың өсуіне сәйкес келетін үстелдер мен орындықтар, әріптер жиынтығы бар такта, демонстрация немесе әр бала үшін жеке алфавиттер, дыбыстық және буын сызғыштары, буындар мен сөздер кестелері, "әріптер" қажет.

Жұмыстың бұл түрі қарапайым оқу дағдыларын оқыту мәселесін едәуір үлкен нәтижемен шешуге мүмкіндік береді, өйткені ол балалардың жеке ерекшеліктерін ескереді, сонымен қатар топтағы әр балаға жүктемені оңтайлы мөлшерлеуге мүмкіндік береді. Тікелей білім беру қызметі 30 минуттан аспайды (СанПин 2.12.7). Курс 5-6 жастағы балаларға, 1 жылдық оқуға арналған. Осы курс бойынша сабақтар аптасына 1 рет, әрқайсысы 30 минуттан өткізіледі

Күтілетін нәтиже:

Тәрбиеленушілер нені білуі және үйренуі керек:

- "дыбыс", "әріп" ұғымдарын ажырату;
- әліпби;
- сөзде берілген дыбыстың болуы мен орның анықтау;
- сөздің дыбыстық құрамын талдау;
- сөздегі буын санын, екпінді буынды анықтау;
- Буындардан сөздерді құрай білу;
- сөйлем туралы түсінікке ие болу;
- қарапайым сөздердегі дыбыстардың реттілігін ажырата білу,
- буындарды оқып, 2-3 сөзден тұратын сөздер мен сөйлемдерді оқу;
- құрдастарымен және ересектермен өзара ынтымақтасу;
- тілдің экспрессивті құралдарын қолдана білу;
- ана тілінің барлық дыбыстарын есту және айту арқылы ажырата білу;
- белгілі бір дыбысы бар сөздерді атай білу, сөйлемдегі осы дыбысы бар сөздерді табу, сөздегі дыбыстың орның анықтау.

Нәтижелерді бақылау әдістері: Оқуды тексеру.

**«Әріптер әлемі» вариативтік компонент бойынша
перспективтік жоспар**

№ п/п	Тақырыптары
1	«Сөзбен танысайық»
2	«Сөздер мен дыбыстар»
3	«Буынға бөлейік»
4	«Дауыс және әріптермен танысайық»
5	«Дауыссыз дауысты дыбыстар»
6	«Дауыссыз дыбыстар»
7	«Дауысты дыбыстар»
8	«А дыбысы мен әрпі»
9	«Т дыбысы мен әрпі»
10	«П дыбысы мен әрпі»
11	«Н дыбысы мен әрпі»
12	«Ғ дыбысы мен әрпі»
13	«Сөйлем құрастыру»
14	«Суретпен жұмыс жасау»
15	«Р дыбысы мен әрпі»
16	«Л дыбысы мен әрпі»
17	«Буынға бөлу сөздерді»
18	«У дыбысы мен әрпі»
19	«Ш дыбысы мен әрпі»
20	«Й дыбысы мен әрпі»
21	«О дыбысы мен әрпі»
22	«К дыбысы мен әрпі»
23	«Суретпен жұмыс»

24	«Қ дыбысы мен әрпі»
25	«М дыбысы мен әрпі»
26	«Сөйлем құрастыру»
27	«Ы, Ж дыбысы мен әрпі»
28	«Ү, Ң дыбысы мен әрпі»
29	«Е, І дыбысы мен әрпі»
30	«И, Ә дыбысы мен әрпі»
31	«З, Ө дыбысы мен әрпі»
32	Сөйлем құрастыру
33	Сөйлем оқу